

מאוצרות הפרשה

הסבר מעניין לכך הובא במדרש רבה (צד, א) ובילקוט שמעוני (רמז קנב), שעל העגלות של פרעה נחקקו צורות של עבודה זרה, על כן עמד יהודה ושרף את כל העגלות אשר שלח פרעה, כי רגיל היה שבט יהודה לשרוף עבודת אלילים.

ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע (מו, א)

מדוע לא טרח הכתוב לפרט כאן כיצד נסע ישראל לבאר שבע, אם בעגלות ששלח יוסף, או שמא הלכו ברגל?

ובעצם, מניין לנו שצריך בכלל לפרט כיצד הוא נסע? העיקר שנסע!

קריאה בהמשך הכתובים מוכיחה לנו שדרישה זו אינה מופרכת. הנה, כשממשיך יעקב במסעו מבאר שבע למצרים, טורח הכתוב ומפרט (מו, ה): "ויקם יעקב מבאר שבע, וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת נשיהם, בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתו". הרי לנו פרוט מדויק אודות כלי התחבורה שנסעו בו יעקב ומשפחתו למצרים – העגלות אשר שלח פרעה.

מהו אם כן החילוק? מדוע כאן לא פרט לנו הכתוב באלו עגלות נסע יעקב? אומר המהרי"ל דיסקין: מדוע פתאום עכשיו, כשיעקב ממתין בכליון עינים לפגישתו עם בנו אהובו, מצא הוא את הזמן לנסוע לבאר שבע? אומר המדרש: יעקב ידע ברוח הקודש שכעת מתחילים הוא ובניו מסע בן כמה דורות, שסיומו יהיה בארץ הקודש; בדרכם יצטרכו הם לבנות משכן במדבר, מהיכן ימצאו במדבר הצחיח עצי ארזים לבניית המשכן? מסתבר שהסבא – אברהם אבינו חשב על כך, ולפיכך שנים קודם לכן טרח ונטע ארזים בבאר שבע. כעת, בדרכו למצרים נוסע יעקב לכרות את אותם ארזים, כדי שיעמדו מוכנים לנכדו בשעה שיצאו ממצרים בעוד למעלה ממאתים שנה, עצים לבניית המשכן.

אולם, כעת מתעורר חשש בלבו של יעקב הצדיק: באר שבע אינה נמצאת במסלול הירידה למצרים, כיצד, אם כן, יוכל לנסוע בעגלות ששלח פרעה למטרה אחת בלבד – ירידתם למצרים, הלא חשש גזל יש בכך? לכן כשנסע יעקב לבאר שבע, נסע בעגלות ששכר על חשבוננו! כעת, כשסים יעקב את עניו בבאר שבע, יכול הוא כבר לנסוע בעגלות ששלח פרעה להורידו למצרים.

רואים אנו מכאן מה גדולה היתה זהירותם של האבות מצל צלו של חשש גזל! (לאור הנר)

ויבואו כל מצרים אל יוסף לאמר הבה לנו לחם וכו' (מז, טו) ותן זרע ונחיה ולא נמות (מז, יט)

שאל רבי שלמה שאנן זצ"ל, מדוע בפסוק ט"ו ביקשו רק לחם, ורק בפעם השנייה להלן פסוק י"ט ביקשו גם זרע? ותירץ, בפעם הראשונה האדמה היתה עדיין שייכת להם, ולא רצו להסתכן לקחת זרע, שאולי האדמה לא תצמיח, אבל בפסוק י"ט שהם ביקשו מיוסף שהוא יקנה אותם ואת אדמתם, א"כ האדמה כבר לא שייכת להם אלא ליוסף, ולכן ביקשו זרע – כי גם אם האדמה לא תניב יבול, זה כבר על חשבון יוסף, ומה איכפת להם אם יוסף יפסיד. (מדשך ביתך)

לכלם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן חמש חליפות (מה, כב)

ובגמרא מגילה ט"ז: אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק ישל בו? דאמר רבא בר מחסאי אמר רב המא בר גוריא אמר רב בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. אלא, "אמר רבי בנימין בר יפת: רמז רמז לו, שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות, שנאמר ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת".

ולכאורה, מחציתה של התמיהה עודנה נותרת בעינה. מה שנתן לו חמשת חליפות, נחא. אבל מה טעם העניק לו מתת חריג של שלוש מאות כסף, לעומת שאר אחיו שלא זכו ממנו כלל למזומנים.

השאלה ידועה, והזקה על הגאון הקדוש רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובוצא זי"ע שבדק – חידודו יציע פתרון מחושב להפליא. 11 מהלכים כתב על כך בספרו "אור תורה". והנה אחת מהן:

אכן, יוסף לא העניק בכך יחס עודף לבנימין. לא היה כאן כי אם פריעת חוב גרידא שהיה חב לבנימין לבדו. כי הנה, האחים כולם היו מתחלקים בזכות מצות כיבוד אב ומשמשים נאמנה את יעקב אביהם בתורות יומית. כך עולה מדברי רש"י בפרשת המכירה, "וישב ראובן אל הבור – ובמכירתו לא היה שם שהגיע וימו לילך ולשמש את אביו". כל אותן השנים בהן נעלם יוסף, הוצרכו אחיו לשאת בעול ולחלק ביניהם גם את ימי התורות של יוסף הצדיק. עתה, ערך יוסף את החשבון, וסבר ששורת הדין מחייבת כי יפרע לבנימין את שכר הימים שנוספו לו בגינו, שהרי הוא לא נטל חלק במכירתו ולא נתחייב לישא בתוצאותיה. איך מחשבים את השינוי המצטבר של הימים?

בשנה אחת, יש 300 ימי חול. כך מובא ב"בית יוסף" בהלכות תפילין ברמזו אות השי"ן שעל הבתים, להורות על 300 הימים בשנה שמניחים בהם תפילין. השבתות והמועדים אינם מענייננו עתה, שהרי אין משלמים שכר שבת. נחלק 300 ימים ל-12 השבטים, ונמצא שכל אחד היה צריך לשמש את אביו 25 ימים בשנה (25=12:300). הווי אומר, משך 22 השנים שבהן נעדר יוסף, הוטל על השבטים 25 יום נוספים בשנה בתפקיד. קרי, בסך הכל של כלל 22 השנים הוסיף כל אחד 50 ימים (25×22 הוא בעצם 50×11).

וכאמור, בעוד ששאר האחים נתחייבו בכך מעצמם, הרי שבנימין לא היה אמור להוסיף משלו ויוסף רצה לפרוע לו חוב זה של 50 הימים. ובכן, מבוואר במדרש רבה (פרק סא) ששכר עבודה ליום עומד על דינר, שהוא 6 מעה – 50 יום × 6 מעה = 300 מעה – לכן אפוא "ולבנימין נתן שלש מאות כסף" (שהוא 300 מעה, כמבואר ברש"י (קידושין י"א). שסתם כסף שבתורה היינו מעה), לשכר הימים העודפים!

"וזה פלא", מסיים הגה"ק מאוסטרובוצא. (המבשר תורני)

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו (מה, כז)

מלשון הפסוק משמע שיעקב אבינו ראה רק את העגלות אשר שלח יוסף, ולא את העגלות אשר שלח פרעה.

דיבור של צדיק

וְהָיָה עֵינֵיכֶם רְאוּת וְעֵינֵי אֲחֵי בְנֵי מִין כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם (מ"ה, י"ב) לכאורה יש להבין: למה התכוון יוסף הצדיק כאשר הדגיש ואמר לאחיו: "כי פי המדבר אליכם"? מדוע לא אמר בפשטות: עיניכם הרואות כי אני יוסף אחיכם?
את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

היה זה באחת השנים, כאשר פתח הגאון רבי יקותיאל זלמן, אב"ד זאגה, את דרשתו לאחר תפילת 'כל נדר' בפני צאן מרעיתו, ואמר כדברים הללו: "זוכרני, בצעירותי, כאשר זכיתי ללמוד אצל מורי ורבי הגאון רבי חיים מוולאז'ין, שבשעה בה הוא נשא את דבריו בדרשת 'כל נדר' – השתברו כל הלבבות, נהרות של דמעות נשפכו, וכל הציבור כולו שב בתשובה שלמה. מעתה, שואל אני את עצמי: מדוע כאשר אני עצמי אומר את אותם דברים שאמר הוא, דברי אינם פועלים את פעולתם?
"אולם לאמיתו של דבר, את התשובה ניתן להבין על פי משל..."

"משל לרופא שרשם תרופה לחולה מסוכן, אולם חלפו מספר ימים, וניכר היה כי התרופה אינה פועלת את פעולתה. שב החולה אל הרופא, ואילו הרופא – ביקש לגשת עמו יחדיו אל בית המרקחת, ולעקוב מקרוב אחר הכנת התרופה, בכדי לוודא שהכל מתבצע בדיוק על פי הוראותיו.
"או אז התברר לרופא, כי אמנם בבית המרקחת עירבו את כל החומרים בדיוק על פי המרשם, אולם את העלים – כתשו במכתשת מלוכלכת, מדיפת ריח צחנה... כעת, הכל כבר היה ברור: התרופה היתה מושלמת, אבל המכתשת המלוכלכת – פגמה בה, וגרמה לכך שלא יהא בה כדי להועיל..."
"ובכן, הוא הדבר ביחס אלי... הדברים שאני אומר, כשלעצמם, הינם תרופה נפלאה נגד היצר, והם היו אמורים להוביל לתשובה שלמה, אולם זאת בתנאי שהם יוצאים מפה קדוש וטהור כפיו של מורי ורבי... לעומת זאת, אני – אינני ראוי, כמוני כמכתשת פגומה, ועל כן – פי הוא שפוגם במעלת הדברים, ומונע מהם לפעול את פעולתם הברוכה בלבבות!"

למותר לציין, כי ענוותנותו של רבי יקותיאל זלמן, עוררה את צאן מרעיתו לא פחות מאשר עצם הדברים... אולם אנו על פי דרכנו למדנו ממשלו לקח נפלא: לפיו של צדיק – ישנו כח אדיר! אותם דברים עצמם, כשהם יוצאים מפה קדוש וטהור – נשמעים אחרת לגמרי מכפי שהם נשמעים כאשר הם יוצאים מפה שאינו קדוש וטהור דיו!
ומכאן, תשובה לשאלתנו:

שכן הנה, אחיו של יוסף – הרי לא זיהו אותו, בשל השנים שחלפו. כיצד איפוא יוכל כעת להוכיח להם שהוא אמנם יוסף, ולא גוי כגויי הארצות המולך על ארץ מצרים? התשובה אחת: באמצעות הדיבור!
דיבורו של יהודי, ובפרט דיבורו של אדם גדול – שונה לחלוטין מדיבורו של אדם פשוט. גם אם שניהם יאמרו את אותם הדברים בדיוק, את אותן המילים – ניתן יהיה לעמוד על הבדל מהותי בין דיבורו של הצדיק ובין דיבורו של אדם פשוט, ועל אחת כמה וכמה: גוי מגויי הארצות! מעתה, אמר יוסף לאחיו: הלא לבטח תוכלו להכיר בכך, שדיבורי – אינו דיבור של גוי, אלא דיבור מרומם וקדוש, דיבור של יהודי שגדל בביתו של בחיר האבות! ומכאן – כי פי המדבר אליכם! (מתוך "ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

האם יש הבדל בין כסף שהתכבס בתוך מכנסיים לכסף שהתכבס בתוך גרביים?

שאלה: מעשה בישיבה גדולה שהבחורים מכבסים במכנסים כביסה שנמצאת בפנימיה כאשר כל כיבוס עולה כמה שקלים. אחד הבחורים שרצה לכבס את בגדיו חשב שכיון שממילא הוא משלם עבור הכביסה, הרי יכול לגמול עם חבריו בחדר חסד ולהכניס בגדיהם באותו מחיר. הוא ראה מכנסיים של חבר אחד מונחים על מיטתו, ובמיטה נוספת היו גרביים מפוזרות, והכניס את כולם למכונה. כאשר המכונה עבדה במרץ נכנסו החברים לחדר וגילו שבגדיהם נעלמו, מיד הפסיקו את פעולת המכונה וגילו שכספם התכבס במכונה. לבעל המכנסיים היו בכיס 1000 ₪ שקיבל ממפעל "ושננתם" אחר שנבחן על כמה מאות דפי גמרא, ולבעל הגרביים היה סכום גדול שבכדי להטמינו בחר בדרך מקורית להכניסו בגרב (נקייה). וכעת תובעים את כספם מהמכבס בעל החסד.

תשובה: המכבס חייב לשלם לבעל המכנסיים אבל לא לבעל הגרביים. טעם הדברים, מבואר בשו"ע סי' שפ"ח ובסי' תי"ח ובש"ק סק"ו, שהמזיק חפץ של חברו והיה טמון בתוכו כסף, אם הדרך להיות שם כסף ובעל החפץ אמור שיש ברשותו כזה סכום, המזיק חייב לשלם כשישבע הניזק שהיה לו סכום זה או שיוכיח בעדים, אבל אם זה דבר שאין רגילות להטמין בתוכו לא מאמינים לניזק שהיה לו סכום כסף טמון, אבל אם הביא עדים שראו שהיה לו סכום כסף כזה בתוך החפץ, המזיק חייב אף שלא היה לו להעלות על דעתו שהטמין כסף בכזה מקום, מ"מ חייב כיון שאומרים לו מה ראית להזיקו, ויש אומרים שאף כשיש עדים שהיה לו סכום כסף כזה, המזיק פטור כיון שלא היה לו להעלות על דעתו שהטמין כסף בכזה מקום [יעו"ב תוס' ורשב"א ב"ק דף סב.].

לפיכך לבעל הגרביים פטור מלשלם ע"פ דעת היש אומרים כיון שלא היה לו להעלות על דעתו שהטמין כסף בגרביים, ויתכן שגם לדעה ראשונה יהיה פטור במקרה שלנו כיון שלא היה כוונתו להזיק אין עליו תביעה. אך לבעל המכנסיים, אם הוכיח שאכן היה לו סכום כסף כנ"ל יהיה חייב כדין מזיק בשוגג. (הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית)

חידה שבועית

כאמא אן כשלישיה אני זאה זוטא, כלאז אני זאה זאמא, אמא זאמא אני זאה זאמא, אמא זאמא אני זאה זאמא, אמא זאמא אני זאה זאמא.

תשובה לחידה פר"ש: כל יום בברוך שאמר בא"י מלך מהולל בתשבחות, ובחנכה אומרים זה שוב בסוף הלל. תשובה לחידה: הים.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת צדקיהו להולדת הבן משפחות הבלין – וידבסקי להכנס הבן הנכד הנין לעול תורה ומצוות
גני הדר-עמישב: משפחת שאג להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחת גרינברג לנשואי הבת

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

